

*Ферьева Н. П.,**аспірантка кафедри кримінального права, кримінології, цивільного та господарського права
Закладу вищої освіти «Національна академія управління»*

ЗМІСТ ТА ХАРАКТЕРИСТИКА СУБ'ЄКТНИХ ОЗНАК СКЛАДУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ «ПОГРОЗА АБО НАСИЛЬСТВО ЩОДО НАЧАЛЬНИКА» (СТАТТЯ 405 КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ)

Анотація. У статті аналізуються суб'єктні ознаки, що характеризують суб'єкта та суб'єктивну сторону військового злочину за статтею 405 Кримінального кодексу України. Констатується, що ці ознаки передбачені низкою правових норм не лише Кримінального кодексу, а й окремих актів військового законодавства.

Визначено, що суб'єктом військового кримінального правопорушення, передбаченого ст. 405 КК України, може бути (у разі його вчинення) громадянин України (військовослужбовець, військовозобов'язаний та резервіст під час проходження зборів), а в окремих випадках іноземець та особа без громадянства, придатний за станом здоров'я до військової служби, а також інші особи, визначені законом, у разі порушення встановленого законодавством порядку проходження або несення військової служби за умови настання віку, який дозволяє проходження військової служби згідно з чинним законодавством.

Автором проаналізовано, що за умисну співучасть у військових злочинах, передбачених розділом XIX Особливої частини КК, на умовах, визначених ст. ст. 26–31 КК, підлягають кримінальній відповідальності й інші фізичні особи як організатори, підбурювачі та пособники.

Також у статті зазначено, що суб'єктивну сторону злочину, як-от погроза або насильство щодо начальника, характеризує вина виключно у вигляді прямого умислу.

У статті звертається увага, що відповідно до ч. 1 ст. 401 КК суб'єктами військових кримінальних правопорушень можуть бути військовослужбовці, а також військовозобов'язані та резервісти під час проходження зборів. Зазначена теза повністю стосується і військового злочину за ст. 405 КК, оскільки диспозиція частини 1 цієї правової норми не акцентує уваги на тому факті, що це мають бути лише військовослужбовці. Головне, що зазначено законодавцем у цій нормі, щоб потерпілий був начальником щодо особи (військовослужбовця, а також військовозобов'язаного та резервіста під час проходження зборів), яка вчинила щодо нього погрозу або насильство, зважаючи на виконання цим начальником обов'язків із військової служби. Такої думки щодо вищевказаного дотримується і М.І. Карпенко, який зазначає, що «в окремих диспозиціях <...> як суб'єкти цих злочинів зазначаються лише військовослужбовці».

Ключові слова: злочини проти встановленого порядку несення військової служби, військове кримінальне правопорушення, військовий злочин, склад злочину, суб'єктивна сторона, суб'єкт військового злочину.

Постановка проблеми. Системний аналіз змісту правових норм кримінального і військового законодавства відображає низку особливостей, що стосуються характеристики ознак, які

властиві суб'єктам кримінальних правопорушень проти встановленого порядку несення військової служби, а також характеризують суб'єктивну сторону військового злочину – погрозу або насильство щодо начальника. Першочергово це стосується тих ознак спеціального суб'єкта, які не досить відображені у кримінальному законі, а тому потребують додаткового аналізу і відображення у науковій статті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню питань щодо суб'єктних ознак складу військового злочину за ст. 405 Кримінального кодексу України (далі – КК) присвятили свої наукові праці Г.В. Андрусів, В.О. Бугаєв, С.І. Дячук, М.І. Карпенко, В.А. Клименко, В.О. Навроцький, М.І. Панов, Є.Б. Пузиревський, М.С. Туркот, М.І. Хавронюк, С.О. Харитонов, Г.І. Чангулі та інші.

Крім того, ці питання частково аналізувались фахівцями у коментарях до ст. 405 КК, інших публікаціях, судових рішеннях у конкретних кримінальних провадженнях (кримінальних справах) за цим злочиним. Водночас залишається низка питань, які потребують додаткового всебічного аналізу і висвітлення.

Метою статті є подальший аналіз і розкриття особливостей, які характеризують окремі аспекти, притаманні суб'єктним ознакам військового кримінального правопорушення – злочину за ст. 405 КК та їх представлення для обговорення широкого загалу фахівців у цій царині законодавства.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до ч. 1 ст. 401 КК суб'єктами військових кримінальних правопорушень можуть бути військовослужбовці, а також військовозобов'язані та резервісти під час проходження зборів. Зазначена теза повністю стосується і військового злочину за ст. 405 КК, оскільки диспозиція частини 1 цієї правової норми не акцентує уваги на тому факті, що це мають бути лише військовослужбовці. Головне, що зазначено законодавцем у цій нормі, щоб потерпілий був начальником щодо особи (військовослужбовця, а також військовозобов'язаного та резервіста під час проходження зборів), яка вчинила щодо нього погрозу або насильство, зважаючи на виконання цим начальником обов'язків із військової служби. Такої думки щодо вищевказаного дотримується і М.І. Карпенко, який зазначає, що «в окремих диспозиціях <...> як суб'єкти цих злочинів зазначаються лише військовослужбовці. Це міститься <...> у ст. ст. 406–410, 425–435 КК» [1, с. 140]. У вказаному ним переліку кримінальних правопорушень військовий злочин за ст. 405 КК відсутній.

За військові кримінальні правопорушення проти встановленого законодавством порядку несення або проходження військової служби, вчинені військовослужбовцями, а також

військовозобов'язаними та резервістами під час проходження зборів, несуть відповідальність, як це зазначено у ч. 2 ст. 401 КК, військовослужбовці Збройних Сил України, Служби безпеки України, Державної прикордонної служби, Національної гвардії України, Управління державної охорони України та інших військових формувань, утворених відповідно до законів України, Державної спеціальної служби транспорту, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, а також інші особи, визначені законом.

Розглянемо більш детально ознаки, за якими фізична осудна особа, що досягла віку, з якого може наставати кримінальна відповідальність, буде суб'єктом злочину за ст. 405 КК за умови його вчинення.

Згідно зі ст. 1 Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу» військовослужбовцями є особи, які проходять військову службу в Збройних Силах України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, а також правоохоронних органів спеціального призначення, Державної спеціальної служби транспорту, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, посади в яких комплектуються військовослужбовцями.

Частина 9 ст. 1 вказаного Закону України передбачає, що «військовозобов'язані – особи, які перебувають у запасі для комплектування Збройних Сил України та інших військових формувань на особливий період, а також для виконання робіт із забезпечення оборони держави; резервісти – особи, які проходять службу у військовому резерві Збройних Сил України, інших військових формувань і призначені для їх комплектування у мирний та воєнний час» [2].

Ч. 4 ст. 2 Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу» передбачені види військової служби, але ця обставина не впливає на те, бути чи не бути суб'єктом злочину за ст. 405 КК, хоча в разі вчинення інших військових злочинів вона є визначальною.

За змістом відповідних правових норм вказаного Закону України проходження військової служби громадянами України передбачено у віці від 18 до 60 років, зокрема тими, яким 17 років виповнюється в рік початку військової служби під час зарахування їх на навчання до вищих військових навчальних закладів або військових навчальних підрозділів вищих навчальних закладів.

Початок і закінчення проходження військової служби, час та місце виконання обов'язків військової служби визначені ст. 24 Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу», згідно з якою «Початком проходження військової служби вважається:

1) день відправлення у військову частину з обласного збірного пункту – для громадян, призваних на строкову військову службу;

2) день зарахування до списків особового складу військової частини (військового навчального закладу, установи тощо) – для громадян, прийнятих на військову службу за контрактом, зокрема військовозобов'язаних, які проходять збори, та резервістів під час мобілізації;

3) день призначення на посаду курсанта вищого військового навчального закладу, військового навчального підрозділу вищого навчального закладу – для громадян, які не проходили військову службу, та військовозобов'язаних;

4) день відправлення у військову частину з районного (міського) військового комісаріату – для громадян, призваних

на військову службу під час мобілізації, на особливий період та на військову службу за призовом осіб офіцерського складу.

Закінченням проходження військової служби вважається день виключення військовослужбовця зі списків особового складу військової частини (військового навчального закладу, установи тощо) у порядку, встановленому положеннями про проходження військової служби громадянами України.

Військовослужбовці вважаються такими, що виконують обов'язки військової служби:

1) на території військової частини або в іншому місці роботи (занять) протягом робочого (навчального) часу, включаючи перерви, встановлені розпорядком (розкладом занять);

2) на шляху прямування на службу або зі служби, під час службових поїздок, повернення до місця служби;

3) поза військовою частиною, якщо перебування там відповідає обов'язкам військовослужбовця або його було направлено туди за наказом відповідного командира (начальника);

4) під час виконання державних обов'язків, зокрема у випадках, якщо ці обов'язки не були пов'язані з військовою службою;

5) під час виконання обов'язку з урятування людського життя, охорони державної власності, підтримання військової дисципліни та охорони правопорядку» [2].

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу» військовий обов'язок не поширюється на іноземців та осіб без громадянства, які перебувають в Україні. Водночас у випадках, передбачених законом, іноземці та особи без громадянства, які на законних підставах перебувають на території України, можуть у добровільному порядку (за контрактом) проходити військову службу в Збройних Силах України. За таких умов вони стають суб'єктами військового злочину за ст. 405 КК у разі його вчинення.

Військовозобов'язаних, як і резервістів, відповідно до чинного законодавства періодично призивають на навчальні (або перевірні) та спеціальні збори (ст. 29 Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу»).

Резервісти проходять підготовку та збори відповідно до програми підготовки резервістів Збройних Сил України у порядку, встановленому положеннями про проходження громадянами України служби у військовому резерві (ч. 1 ст. 29 Закону). Крім того, ст. ст. 26–32 зазначеного Закону передбачено проходження служби у військовому резерві і виконання військового обов'язку в запасі.

Положення про проходження громадянами України служби у військовому резерві Збройних Сил України, затвердженого Указом Президента України від 29.10.2012 р. № 618/2012, визначає порядок добору, умови прийняття громадян України на службу у військовому резерві Збройних Сил та проходження ними служби у військовому резерві [3].

Згідно з п. 4 зазначеного Положення громадяни, які виконують військовий обов'язок шляхом проходження служби у військовому резерві, є резервістами.

Громадяни, прийняті на службу у військовому резерві, під час проходження перших зборів складають Військову присягу на вірність Українському народові в порядку, визначеному Статутом внутрішньої служби Збройних Сил України, якщо не склали її раніше (п. 7 Положення).

Крім того, вони проходять підготовку, перепідготовку, підвищення кваліфікації.

Згідно з п. 9 Положення резервісти вважаються такими, що виконують обов'язки служби у військовому резерві:

1) на території військової частини, в якій вони проходять службу у військовому резерві, або в іншому місці її проходження протягом службового (навчального) часу, включаючи заняття, перерви, встановлені розпорядком (розкладом занять);

2) на шляху прямування до місця виконання обов'язків служби у військовому резерві або зі служби, під час службових поїздок;

3) поза військовою частиною, якщо перебування там передбачене обов'язками резервіста або наказом відповідного командира (начальника) військової частини (установи) [3].

Початком проходження служби у військовому резерві є день видання наказу керівника органу військового управління, військового командування (командира військової частини) про прийняття громадянина на службу у військовому резерві і призначення на посаду, яка комплектується резервістом.

Закінченням проходження служби у військовому резерві є день закінчення строку контракту або інший день, указаний у п. 30 Положення про проходження громадянами України служби у військовому резерві Збройних Сил України, але не раніше дня видання наказу командира військової частини про звільнення резервіста зі служби у військовому резерві згідно зі ст. 1 Положення про проходження громадянами України служби у військовому резерві Збройних Сил України [3].

Військовим злочином (ст. 405 КК) визнають ті суспільно небезпечні дії військовозобов'язаних, які здійснені проти встановленого порядку несення або проходження військової служби у період проходження зборів (підготовки). Що стосується резервістів, то суб'єктами військового злочину (ст. 405 КК) вони будуть за умови виконання обов'язків служби у військовому резерві під час проходження зборів (підготовки, перепідготовки, підвищення кваліфікації).

Для визнання військовослужбовця суб'єктом військового злочину за ст. 405 КК не має значення факт прийняття чи неприйняття ним Військової присяги.

Військовий злочин за ст. 405 КК може бути вчинений не кожним військовослужбовцем чи військовозобов'язаним та резервістом під час проходження зборів, а лише у разі, коли вони є підлеглими начальнику, щодо якого вчинена погроза або насильство.

Начальник – це особа, якій постійно чи тимчасово підпорядковані інші військовослужбовці. Розрізняють начальників за службовим становищем та за військовим званням (статті 32–33 Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України).

Інакше кажучи, військовий начальник – військовослужбовець (військовозобов'язаний, резервіст під час проходження зборів), громадянин України, який має підлеглих за посадою або за військовим званням, наділений правом пред'явити до них обов'язкові для виконання вимоги, пов'язані з проходженням або несенням військової служби, а також застосовувати передбачені чинним законодавством заходи заохочення та стягнення.

Характерними ознаками, властивими військовому начальнику, є:

- наявність підлеглих;
- право віддавати підлеглим обов'язкові для виконання накази (вказівки, розпорядження);
- право давати оцінку діяльності своїх підлеглих;

– право вимагати від підлеглих надання оперативної та іншої інформації;

– право приймати рішення по суті заявлених підлеглими клопотань, заяв, пропозицій, скарг тощо;

– право застосовувати до підлеглих заходи дисциплінарного заохочення та стягнення.

Перелік військових начальників за посадою міститься у: статутах Збройних Сил України; законах України, які встановлюють статус, регламентують повноваження та функції військових формувань, створених відповідно до законодавства України; Бойовому статуті сухопутних військ; Кримінальному процесуальному кодексу України (ст. ст. 36, 37, 39–41, 519).

Статутами (ст. ст. 268–325, 332–341 Статуту внутрішньої служби ЗСУ, ст. ст. 31–69 Статуту гарнізонної та вартової служб ЗСУ) передбачено ще одну категорію начальників за посадою, які виконують свої обов'язки винятково під час несення ними спеціальних (внутрішньої, вартової, вахтової, прикордонної) служб, бойового чергування тощо, тобто тимчасово. Такими начальниками є черговий (оперативний черговий) військової частини, начальник варту (у гарнізоні, крім того, ще черговий варту), начальник патруля, черговий підрозділу, парку, їдальні тощо.

Згідно зі ст. 34 Статуту внутрішньої служби ЗСУ у разі спільного виконання службових обов'язків військовослужбовцями, що не підпорядковані один одному, якщо їх службові відносини не визначені командиром (начальником), начальником є старший із них за посадою, а за рівних посад – старший за військовим званням» [4, с. 81–82].

В енциклопедичній літературі статус начальника (військового) розглядається як: 1) посадова особа, яка має певні права і обов'язки щодо підлеглих. Можуть бути: прямі начальники, яким військовослужбовці підпорядковані по службі, хоча б і тимчасово, і безпосередні начальники (найближчі до підлеглих). Обов'язки, права і відповідальність начальників визначаються статутами Збройних Сил, керівництвами, інструкціями; 2) особа, яка очолює спеціальні війська, службу, військово-навчальні заклади, установи тощо [5, с. 482].

Командир – посадова особа у Збройних Силах України та інших військових формуваннях, утворених відповідно до законів України. Здійснює керівництво підрозділом, військовою частиною (кораблем), з'єднанням тощо. Його діяльність регулюється статутами Збройних Сил України.

Згідно зі ст. 58 Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України командир є єдиначальником і особисто відповідає перед державою за бойову та мобілізаційну готовність довіреної йому військової частини, корабля (підрозділу); за забезпечення охорони державної таємниці; за бойову підготовку, виховання, військову дисципліну, морально-психологічний стан особового складу; за внутрішній порядок, стан і збереження озброєння, боєприпасів, бойової та іншої техніки, пального і матеріальних засобів; за всебічне забезпечення військової частини, корабля (підрозділу); за додержання принципів соціальної справедливості [6].

Командирами військових частин або підрозділів призначаються особи офіцерського, старшинського або сержантського складу залежно від їх підготовки в атестаційному порядку.

Дискусійним щодо кваліфікації вчиненого залишається у певній мірі питання, коли злочин за ст. 405 КК вчиняється за навмисної спільної участі двох чи більше осіб у формі

простої чи складної співучасті. У такому разі військовослужбовці і призвані на збори військовозобов'язані та резервісти можуть виступати виконавцями цього військового злочину, а також організаторами, підбурювачами, пособниками. Особи, прирівняні до військовослужбовців, також можуть бути як виконавцями, так і співучасниками злочину, що аналізується. Так, частина 3 ст. 401 КК передбачає, що «особи, не зазначені у цій статті, за співучасть у військових злочинах підлягають відповідальності за відповідними статтями цього розділу» [7].

Злочин за ст. 405 КК, як й інші військові злочини, належать до військових кримінальних правопорушень зі спеціальним суб'єктом. Тому цивільні особи (невійськовослужбовці) не можуть бути їх виконавцями, але можуть бути підбурювачами, пособниками чи організаторами.

Особи, які не є військовослужбовцями, не можуть бути і співвиконавцями військового злочину за ст. 405 КК. Можливі випадки, коли військовослужбовець безпосередньо не бере участі у виконанні об'єктивної сторони цього складу злочину, а схиляє до його вчинення цивільних осіб. У таких випадках має місце так зване посереднє виконання військового кримінального правопорушення, в якому виконавцем визнається військовослужбовець, пособником – цивільна особа.

Подібною позиції дотримується і М.І. Хавронюк, який зазначає, що «...у разі, коли військовослужбовець і цивільна особа спільними зусиллями виконують об'єктивну сторону військового злочину, остання несе відповідальність за вчинення військового злочину як пособник (кваліфікувальна ознака «за попередньою змовою групою осіб» у цьому разі не застосовується). Так само кваліфікуються і дії цивільної особи, яка вчинила діяння, що містить ознаки військового злочину, замість військовослужбовця (наприклад, якщо військовослужбовець схилив цивільну особу до умисного знищення військового майна. При цьому такий військовослужбовець визнається виконавцем злочину)» [8, с. 91].

Аналізуючи суб'єктивну сторону злочину, пов'язаного з погрозою або насильством щодо начальника, доходимо висновку, що його вчинення можливе лише у вигляді дії за умисної форми вини. Аргументами на користь такої тези є зміст диспозицій ч. 1–4 ст. 405 КК, оскільки вчинення зазначених у них дій можливе лише за умови, що суб'єкт цього злочину усвідомлював суспільно небезпечний характер своєї незаконної дії, передбачав її суспільно небезпечні наслідки для військового правопорядку, посягаючи на особу начальника і бажав спричинення негативних для здоров'я або життя начальника наслідків.

Підтвердженням зазначеного є і судова практика. Аналіз 164 обвинувальних вироків, винесених судами України першої інстанції протягом 2011–2020 рр., за вчинення злочинів, передбачених ст. 405 КК, які містяться у Державному реєстрі судових рішень України, свідчить, що всі вони були вчинені умисно. До того ж вина суб'єктів їх учинення характеризується прямим умислом, який викликаний невдоволенням службовою діяльністю начальника взагалі чи конкретним рішенням або вчинком, зважаючи на виконання ним обов'язків із військової служби. При цьому дії винної особи спрямовані на те, щоб залякати начальника, чим вплинути на його службову діяльність.

Прикладом вищезазначеного є зміст обвинувального вироку, винесений Держинським (нині – Н.Ф.) районним судом м. Харкова від 03.09.2014 р., згідно з яким «27 травня

2014 року близько 20 години 30 хвилин на території базового табору військової частини А0409 у районі проведення антитерористичної операції на межі Харківської та Луганської областей на території України командир військової частини А0409 полковник ОСОБА_4, який виконував обов'язки з військової служби та згідно зі ст. ст. 295, 298 Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України і ст. ст. 5, 6 Дисциплінарного статуту Збройних Сил України зобов'язаний стежити за підтриманням внутрішнього порядку, виконанням підрозділами розпорядку дня, вжити всіх передбачених законами та військовими статутами заходів до відновлення та постійного підтримання порядку й дисципліни, під час перевірки взводу забезпечення виявив, що молодший сержант ОСОБА_1 порушує військову дисципліну. З метою припинення порушення військової дисципліни молодшим сержантом ОСОБА_1, полковник ОСОБА_4 зробив зауваження молодшому сержанту ОСОБА_1, на що останній, діючи умисно, цілком усвідомлюючи, що полковник ОСОБА_4 є для нього безпосереднім начальником та виконує обов'язки військової служби, всупереч вимогам ст. ст. 6, 11, 16, 127, 128, 130 Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України та ст. ст. 4, 6 Дисциплінарного статуту Збройних Сил України, будучи невдоволеним діями полковника ОСОБА_4, направленими на припинення порушення молодшим сержантом ОСОБА_1 військової дисципліни, викинув з кишені ввірену йому бойову гранату РГД-5, висмикнув з неї запобіжне кільце, привівши тим самим її у стан, необхідний для її застосування за призначенням, та висловив начальнику – полковнику ОСОБА_4 – погрозу вбивством із застосуванням зброї» [9].

Висновки. Таким чином, суб'єктом військового кримінального правопорушення, передбаченого ст. 405 КК України, може бути (у разі його вчинення) громадянин України (військовослужбовець, військовозобов'язаний та резервіст під час проходження зборів), а в окремих випадках – іноземець та особа без громадянства, придатний за станом здоров'я до військової служби, а також інші особи, визначені законом, у разі порушення встановленого законодавством порядку проходження або несення військової служби за умови настання віку, який дозволяє згідно з чинним законодавством проходження військової служби. Крім того, за умисну співучасть у військових злочинах, передбачених розділом XIX Особливої частини КК, на умовах визначених ст. ст. 26–31 КК підлягають кримінальній відповідальності й інші фізичні особи як організатори, підбурювачі та пособники.

Суб'єктивна сторона злочину – погроза або насильство щодо начальника характеризується виною виключно у вигляді прямого умислу.

Література:

1. Карпенко М.І. Військові злочини: питання теорії, законодавства і практики : Монографія. Київ : ЗВО «Національна академія управління», 2019. 458 с.
2. Про військовий обов'язок і військову службу : Закон України в редакції від 4 квітня 2006 р. № 3597-IV / Верховна Рада України. *Офіційний вісник України*. 2006. № 17. Ст. 1261.
3. Положення про проходження громадянами України служби у військовому резерві Збройних Сил України : Указ Президента України від 29.10.2012 р. № 618/2012 / *Офіційний вісник України*. 2012. № 83. Ст. 3348.
4. Правовий poradник учасника бойових дій: довідник / І.В. Вернидубов, А.О. Галай, М.С. Туркот та ін. ; за заг. ред. та вступне слово

- О.М. Литвака. Київ : Національна академія прокуратури України, 2015. 106. (Серія «Захисник Вітчизни. Бібліотека військового прокурора»).
5. Военный энциклопедический словарь / Пред. Гл. ред. комиссии Н.В. Огарков. Москва : Воениздат, 1983. 863 с. с ил., 30 л. ил.
 6. Про Статут внутрішньої служби Збройних Сил України : Закон України від 24.03.1999 р. № 548-XIV. *Відомості Верховної Ради України* (ВВР). 1999. № 22-23. Ст. 194.
 7. Кримінальний кодекс України : Закон України від 5 квітня 2001 р. № 2341-III / *Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25–26. Ст. 131.
 8. Хавронюк М.І., Дячук С.І., Мельник М.І. Військові злочини: Коментар законодавства [Текст] / відп. ред.: М.Д. Дрига, В.І. Кравченко. Київ, 2003. 272 с.
 9. Вирок Дзержинського районного суду м. Харкова від 03 вересня 2014 р. Справа № 638/11119/14-к. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/41726315> (дата звернення: 20.12.2020).

Fierieva N. The content and characteristics of the subjective features of the criminal offense “threat or violence against the chief” (Article 405 of the Criminal Code of Ukraine)

Summary. The article analyzes the subjective features that characterize the subject and the subjective side of a war crime under Article 405 of the Criminal Code of Ukraine. It is stated that these features are provided by a number of legal norms not only of the Criminal Code, but also by separate acts of military legislation.

It is determined that the subject of a military criminal offense under Art. 405 of the Criminal Code of Ukraine, in the case of its commission, can be citizens of Ukraine

(military, person liable for military service and reservist during the trainings) and in some cases a foreigner and a stateless person fit for military service, as well as other persons specified by law, in case of violation of the procedure established by law for military service, provided that the age allows for military service in accordance with the current legislation.

The author analyzes that for intentional complicity in war crimes under section XIX of the Special Part of the Criminal Code, under certain conditions of Art. 26–31 of the Criminal Code, other individuals as organizers, instigators and accomplices are subject to criminal liability.

The article also states that the subjective side of the crime - the threat or violence against the chief, characterizes the guilt only in the form of direct intent.

The article draws attention to the fact that in accordance with Part 1 of Art. 401 of the Criminal Code, the subjects of military criminal offenses can be militaries, as well as people liable for military service and reservists during the training. This thesis statement fully applies to war crimes under Art. 405 of the Criminal Code, as the disposition of part 1 of this legal norm does not emphasize the fact that it can be only militaries.

The main thing that the legislator states in this norm is that the victim was the chief in relation to the person (military, person liable for military service and reservist during the trainings) who threatened or abused him due to the fulfillment of the military service obligations by this chief. M.I. Karpenko supports the above-mentioned opinion and notes that “in some dispositions <...> only militaries are mentioned as subjects of these crimes”.

Key words: crimes against the established order of military service, military criminal offense, military crime, corpus delicti, the subject of a military crime, the subjective side.